

Toimenpideohjelma saamen kielen elvyttämiseksi dl 31.8.2012

1. Lausunnonantajan tiedot

Vastaajien määrä: 1

Organisaatio

- Suoma Sámi Nuorat

Yhteyshenkilö

- Anne-Maria Magga

Sähköpostiosoite

- annemaria.magga@gmail.com

2. Pidätkö ehdotettuja tavoitteita riittävinä ja tarkoituksenmukaisina saamen kielen elvyttämisen kannalta? (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Suomen saamelaisnuoret pitää työryhmän laatimaa selvitystä ja toimenpide-ehdotuksia hyvänä alkuna saamen kielten elvytystyölle, mutta järjestön mielestä toimenpideohjelma on yksipuolinen, sillä se unohtaa 15-30 -vuotiaat saamelaisnuoret. Kielen elvyttäminen ei lopu kouluikään, vaan jatkuu läpi eliniän. Siksi myös nuorten mahdollisuuteen ylläpitää ja kehittää kieltään on panostettava.

Saamen kielten elvyttämisohjelmassa on huomioitava kulttuurin elinedellytykset nykyistä kokonaisvaltaisemmin, sillä kieltä ei ole mahdollista tarkastella erillään kulttuurista. Kielten katoaminen on oire siitä, että sen pohjalla lepäävä kulttuuri ei voi hyvin. Toimenpideohjelmaan tulee sisällyttää toimia saamelaisen kulttuurin turvaamiseksi, sillä saamen kieli on turvattu niin kauan kuin saamelaisten perinteiset elinkeinot ja kulttuuri säilyvät. Kielen elvytystavoitteissa on siis otettava paremmin huomioon ympäröivä kulttuuri, jossa kieli elää. Perinteisten elinkeinojen harjoittamista on tuettava. Saamelaisten kotiseutualueelle on luotava mahdollisuudet toimeentulolle, sillä tällä hetkellä peruskoulunsa päättäneet saamelaisnuoret muuttavat pois saamelaisalueelta. Tarvitaan lisää koulutus- ja työpaikkoja saamelaisalueelle, verohelpotuksia saamelaisalueen kunnissa asuville sekä tukea saamelaisten perinteisiä elinkeinoja. Näin myös saamelaisalueen ulkopuolella asuville saamelaisille mahdollinen paluumuutto on helpompaa.

Saamen kielen elvyttäminen vaatiikin enemmän konkreettisia toimenpiteitä: saamen kielen statusta on nostettava yhteiskunnassa sellaiseksi, että sen osaamisesta on hyötyä. Tämä tapahtuu luomalla houkuttimia saamen kielen osaamiselle, esimerkiksi maksamalla saamenkielentaitoisille palkanlisää saamelaisalueella.

Elvytysohjelmassa on kiinnitettävä enemmän huomiota saamelaisnuoriin, sillä me olemme juuri perheenperustamisikässä, jolloin kielen siirtäminen jälkipolville on ajankohtaista. Kielensä menettäneille tai puolikielisille saamelaisnuorille on luotava mahdollisuuksia oppia saamenkieli ja vahvistaa sitä, esimerkiksi erilaisten koulutusten ja kurssien avulla, joissa jaettaisiin tietoa kielenelvyttämisestä. Osa kursseista tulisi järjestää verkossa erilaisia apuvälineitä hyödyntäen, koska etäisyydet ovat pitkiä. Tietoa kielen elvyttämisestä on oltava paremmin saatavilla ajatellen juuri saamelaisnuoria sekä heidän tavoittamista.

Saamen kielen elvyttäminen lähtee loppujen lopuksi kotoa ja yksittäisistä ihmisistä. Tämän vuoksi onkin luotava kannustava ja houkutteleva ilmapiiri saamen kielen puhumiselle edellä esitetyillä toimenpiteillä, joita eritellään tarkemmin alla toimenpidekohtaisesti.

3. Näkemyksenne varhaiskasvatusta ja kielipesätoimintaa koskevista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 1-2) (max. 3 000 merkkiä)

Ei vastauksia.

4. Näkemyksenne saamen kielen opetusta koskevista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 3-11) (max. 8 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Lisätään toimenpiteeksi saamelaisen korkeakoulun tai yliopiston perustaminen saamelaisalueelle.

5. Näkemyksenne saamen kieltä osaavan pätevän varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön määrän lisäämistä koskevista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 12-14) (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Varhaiskasvatus- ja opetushenkilöstön palkkaamisessa muodollisen pätevyyden sijaan tulisi etusijalle laittaa kielen äidinkielliset puhujat. Tällä hetkellä monessa saamelaisalueen kunnassa kieltä vieraana kielenä opiskelleet opettavat saamen kieltä sitä äidinkielenään puhuville lapsille. Saamenopetuksen varhaiskasvatus- ja opetushenkilökunnan tulisi ensisijaisesti koostua äidinkiellisistä puhujista. Joissakin tapauksessa aikaa pätevän henkilöstön kouluttamiselle ei ole, sillä esimerkiksi koltan kielen kohdalla on kyse äärimmäisen uhanalaisesta kielestä, jonka kohdalla elvytys on aloitettava heti.

6. Näkemyksenne koltansaamen kieltä ja -kulttuuria elvyttäviä erityistoimenpiteitä koskevista ehdotuksista (ehdotukset 15-17) (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Koltansaamelaisen kulttuurin ja etenkin kielen säilyminen on hyvin tärkeää saamelaisalueella ja koko Suomessa. Kielen elvytys on syytä turvata Sevettijärvi-alueen lisäksi myös Ivalo-Nellim akselilla, jossa asuu paljon koltanuoria ja -lapsia. Tästä esimerkkinä se, että Saamelaisalueen koulutuskeskuksen tänä syksynä ensi kertaa järjestetty koltansaamelaisen kulttuurin ja kielen koulutus alkoi juuri Ivalon toimipaikassa. Näemme tärkeäksi, että koltansaamen perusopetus turvataan varsinkin Inarin kunnan kouluissa.

Kielelle on turvattava jatkumo kielipesistä aina korkeakoulukoulutukseen asti. Koltansaamen opiskeluun ja tutkimiseen on syytä luoda mahdollisuuksia, esimerkiksi Lapin yliopistossa tai Oulun yliopiston Giellagas-instituutissa, aivan kuten inarin- ja pohjoissaamen kielilläkin.

On syytä myös tiedostaa, että tällä hetkellä tärkeässä kielen elvytysroolissa ovat koltansaamea vieraana kielenä opiskelleet ja opiskelevat ihmiset. On tärkeää ylläpitää ja panostaa vieraana kielenä suoritettaviin koltansaamen opintoihin. Opetusta tulee järjestää koko Suomessa, siellä missä sille olisi kysyntää. Koltansaamen verkkokurssien suosio puhuu puolestaan ja siksi niitä tulee jatkaa ja lisätä.

Suomalaisilla saamenkielisillä medioilla kuten YLE Sápmilla on hyvin tärkeä rooli koltansaamen turvaamisessa. Tällä hetkellä YLE Sápmi on ainoa väylä, josta koltansaamen kielistä ajankohtaistoimitusta voi kuunnella ja seurata tunnin verran kerran viikossa. Mikäli tekijöitä vain löytyy, miksei perustettaisi myös koltankielistä uutistoimitusta? Tilanne on käytännössä kuitenkin se, ettei koltansaamea kuule juuri mistään ja tiedotusvälineillä on tärkeä rooli kielen arkipäiväisen käytön ylläpitäjänä. On tärkeää, että nuorista tuntuu jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa normaalilta puhua ja kuulla koltansaamea, eikä kieltä tarvitsisi vaihtaa suomen kieleen. Koltansaame ei tule säilymään vain kääntämällä vaan käyttämällä sitä luonnollisessa ja arkipäiväisessä ympäristössä. Koltansaame on syytä saada yleiseen käyttöön radio-ohjelman lisäksi myös printtimediaan ja televisiotuotantoon.

7. Näkemyksenne viranomaisten ja julkisyhteisöjen saamen kielen käytön lisäämistä koskevasta toimenpide-ehdotuksesta (ehdotus 18) (max. 3 000 merkkiä)

Ei vastauksia.

8. Näkemyksenne saamenkielisiä radio-, tv- ja internet-sisältöjen lisäämistä koskevasta toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 19-20) (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Erityisesti 18 - 30 -vuotiaille nuorille suunnattua saamenkielistä radio-ohjelmia on tuotettava. Tälle kohderyhmälle ei ole tällä hetkellä tarjolla ohjelmaa millään saamenkielellä YLE saamen radiossa. Ylipäätään ohjelmia niin radiossa kuin tv:ssä on liian vähän, tv:ssä juuri lainkaan.

9. Näkemyksenne saamen kielen huoltoa, tallentamista ja tutkimusta koskevasta toimenpide-ehdotuksesta (ehdotus 21) (max. 3 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Saamen kielen tutkimusta, tallentamista ja huoltoa on ulotettava myös yliopistojen ulkopuolelle ja sitä olisi hyvä tehdä yhteistyössä saamelaiskäräjien sekä Norjan ja Ruotsin kanssa kansainvälisen yhteistyön kautta. Pohjoissaame on neljässä maassa puhuttu kieli, joten sitä on huollettava ja kehitettävä yhdessä rajojen yli. Saamelaiskäräjille on myönnettävä rahoitusta saamen kielen huoltoa ja normittamista varten, mikä toteutetaan yhteistyössä saamen kielineuvoston kanssa.

10. Näkemyksenne saamelaistaiteen ja -kulttuurin tuen sekä järjestöjen kielityön vahvistamista koskevasta toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 22-23) (max. 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Pääkaupunkiseudulle perustettavalle saamelaisten kohtaamispaikalle osoitettua tukea ei voi sisällyttää jo valmiiksi riittämättömäksi koettuun saamelaiskulttuurin tukeen, vaan sille tulee saada pysyvä rahoitus jostain muuta kautta. Saamelaisyhdistysten tukea on nostettava, sillä monille yhdistyksille saamelaiskäräjät on niiden ainoa rahoittaja.

11. Näkemyksenne työryhmän esittämistä muista toimenpide-ehdotuksista (ehdotukset 24-30) (max. 8 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Ehdotuksessa 24 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden uudistamisessa ei riitä, että saamelaista kulttuuria koskevaa osuutta pelkästään lisätään saamelaisopetuksessa, vaan saamelaisopetuksen tulisi rakentua saamelaiselle kulttuurille, sen arvoille, ajattelutavoille ja opetusmenetelmille. Saamelaisopetuksen opetussuunnitelma olisi uudistettava sekä oppikirjat tulisi laatia saamelaisen kulttuurin pohjalta. Pelkästään oppikirjojen kääntäminen suomesta saamenkielelle ei palvele kielenelvytystä, vaan saamenkieliset oppikirjat tulisi laatia oman kulttuurin pohjalta.

Valtakunnalliseen opetussuunnitelmaan on lisättävä ja päivitettävä saamelaisia koskevaa opetussisältöä, jotta yleiset asenteet saamelaisia ja saamen kieltä kohtaan muuttuvat asiantuntevimmiksi ja suvaitsevaisemmiksi. Saamelaiskäräjien tulee tuottaa opetusministeriölle saamelaisia koskevia opetussisältöjä historian, yhteiskuntaopin, maantieteen ja äidinkielen oppiaineisiin, joita integroitaisiin valtakunnalliseen opetukseen.

Saamelaisille perheille tarkoitettuja konkreettisia ohjeita kielen elvyttämisestä tulee koota esimerkiksi Saamelaiskäräjien nettisivuille sekä neuvoloihin.

Saamelaiselle aikuisväestölle on tarjottava mahdollisuus saada saamen kielen opiskelua varten palkallista virkavapaata joko kielen alusta opettelemista varten tai saamen kielen kirjoitustaidon hankkimiseksi.

12. Muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta (max 4 000 merkkiä)

Vastaajien määrä: 1

- Saamelaiskäräjien rahoitusta tulee lisätä niin, että se pystyy tosiasiallisesti ja tehokkaasti toteuttamaan saamen kielen elvytystoimenpiteitä. Saamelaiskäräjät on se taho, jonka tulee koordinoita, tiedottaa ja toteuttaa Suomessa puhuttavien saamen kielten elvyttämistä, ja tälle toiminnalle on luotava resurssit opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella.